

УДК 351:316.77

JEL H83, D83, O33, O38

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2026-14-27>**Форостовець А.С.**

доктор філософії, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу,
Інститут права та суспільних відносин
ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2741-1953>

Макєєв Д.В.

аспірант,
Інститут права та суспільних відносин
ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1622-2670>

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

У статті здійснено комплексне дослідження теоретичних засад становлення інформаційного суспільства та визначено роль державної інформаційної політики в умовах цифрової трансформації, глобалізації й сучасних безпекових викликів. Розкрито сутність поняття «інформаційне суспільство» як особливого етапу суспільного розвитку, у межах якого інформація, знання та цифрові технології набувають значення стратегічних ресурсів і визначальних чинників соціально-економічного розвитку держави. Узагальнено основні ознаки інформаційного суспільства, серед яких домінування інформації та знань, цифровізація економіки, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, електронного урядування й електронної демократії, інтеграція державних інформаційних ресурсів, поширення технологій штучного інтелекту та глобалізація інформаційного простору. Досліджено сутність державної інформаційної політики та визначено її основні складові, до яких віднесено нормативно-правове регулювання інформаційної сфери, розвиток цифрової інфраструктури, забезпечення доступу до інформації, цифровізацію публічних послуг, підтримку національного інформаційного простору, протидію дезінформації, забезпечення інформаційної та кібербезпеки. Особливу увагу приділено сучасним особливостям реалізації державної інформаційної політики України в умовах воєнного стану та повномасштабної збройної агресії, що супроводжується посиленням кіберзагроз, інформаційно-психологічних операцій та деструктивних інформаційних впливів. Визначено основні проблеми реалізації державної інформаційної політики та обґрунтовано пріоритетні напрями її вдосконалення. Наголошено на необхідності гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу, посилення кіберстійкості, розвитку стратегічних комунікацій, електронного урядування, цифрової та медіаграмотності населення. Зроблено висновок, що формування сучасної, адаптивної та безпеково орієнтованої моделі державної інформаційної політики є необхідною передумовою подальшого розвитку інформаційного суспільства, захисту національного інформаційного простору та забезпечення національної безпеки України.

Ключові слова: державна інформаційна політика, інформація, дезінформація, інформаційне суспільство, державна політика, державне управління, інформаційна безпека, кібербезпека, інформаційний простір, цифровізація.

Постановка проблеми. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, цифровізація економічних і соціальних процесів, поширення електронного урядування та формування глобального інформаційного простору сприяли становленню інформаційного суспільства, у межах якого інформація перетворюється на стратегічний ресурс та один із визначальних чинників соціально-економічного, політичного й інституційного розвитку держави. За таких умов особливого значення набуває формування ефективної державної інформаційної політики, здатної забезпечити реалізацію інформаційних прав громадян,

відкритість і прозорість діяльності органів публічної влади, розвиток цифрової інфраструктури, належний рівень інформаційної безпеки та захист національного інформаційного простору.

Особливої актуальності зазначена проблематика набуває для України, яка одночасно здійснює цифрову трансформацію системи публічного управління, поглиблює європейську інтеграцію та протидіє безпрецедентним інформаційним і кібернетичним загрозам, спричиненим повномасштабною збройною агресією російської федерації. Поширення дезінформації, проведення

інформаційно-психологічних операцій, здійснення кібератак, використання цифрових платформ та новітніх технологій, зокрема штучного інтелекту, для формування маніпулятивного інформаційного контенту актуалізують необхідність переосмислення традиційних підходів до формування та реалізації державної інформаційної політики.

Водночас розвиток інформаційного суспільства зумовлює необхідність забезпечення балансу між відкритістю інформаційного простору, реалізацією права на інформацію та свободою слова, з одного боку, і потребою захисту інформаційного суверенітету, національних інтересів та інформаційної безпеки держави – з іншого. У зв'язку із цим актуальним науковим завданням є комплексне дослідження взаємозв'язку процесів становлення інформаційного суспільства та формування державної інформаційної політики, визначення сучасних проблем її реалізації, а також обґрунтування пріоритетних напрямів удосконалення механізмів державного управління інформаційною сферою України в умовах цифрової трансформації та сучасних безпечових викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади становлення та розвитку інформаційного суспільства представлені у працях зарубіжних учених, серед яких особливе місце посідають дослідження М. Кастельса, Й. Масуди та Е. Тоффлера. У працях М. Кастельса обґрунтовано концепцію мережевого суспільства та розкрито вплив глобальних інформаційних мереж на трансформацію економічних, політичних і соціальних відносин. Й. Масуда досліджував інформаційне суспільство як нову постіндустріальну модель суспільного розвитку, засновану на виробництві та використанні інформації й знань. Е. Тоффлер, аналізуючи цивілізаційні трансформації, визначав перехід до нового суспільного устрою, у якому інформація та знання набувають принципово нового значення для розвитку економіки й суспільства.

Проблематика формування та реалізації державної інформаційної політики представлена у працях І. Арістової, В. Божкової, А. Бойка, І. Діордіци, Т. Луценко, А. Луцької, Ю. Махової, А. Мирошніченка, С. Сірого, Ю. Турченко, В. Шведун та інших науковців. У наукових дослідженнях зазначених авторів розглядаються організаційно-правові засади державної інформаційної політики, особливості її реалізації в умовах розвитку інформаційного суспільства, механізми інформаційної взаємодії держави і суспільства, проблеми функціонування національного

інформаційного простору та трансформація інформаційної політики під впливом глобалізаційних і цифровізаційних процесів.

Попри значну кількість наукових праць, сучасні умови цифрової трансформації та воєнні виклики потребують подальшого осмислення ролі державної інформаційної політики як механізму забезпечення інформаційної стійкості держави.

Метою статті є комплексне дослідження сутності інформаційного суспільства, визначення ролі державної інформаційної політики у його розвитку та обґрунтування напрямів удосконалення державного управління інформаційною сферою в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «інформаційне суспільство» виник наприкінці ХХ століття, як характеристика нового етапу розвитку людства, у якому головним ресурсом стають знання, інформація та цифрові технології [7].

На відміну від індустріального суспільства, де основою економічного розвитку були природні ресурси та матеріальне виробництво, інформаційне суспільство базується на виробництві, накопиченні, обробці, передачі та використанні інформації [13].

На думку М. Кастельса, сучасне інформаційне суспільство характеризується формуванням мережевої економіки, глобалізацією інформаційних потоків та цифровізацією соціальних процесів. Саме мережеві комунікації визначають характер сучасного розвитку держав, економік та суспільств [1].

Водночас Е. Тоффлер наголошував, що інформація стає основним фактором виробництва поряд із землею, працею та капіталом [3].

Інформаційне суспільство характеризується низкою взаємопов'язаних ознак до яких належать:

- домінування інформації та знань як стратегічного ресурсу;
- цифровізація економіки;
- широке використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- розвиток електронного урядування;
- формування цифрової економіки;
- розвиток електронної демократії;
- інтеграція державних інформаційних ресурсів;
- високий рівень автоматизації управлінських процесів;
- розвиток штучного інтелекту;
- глобалізація інформаційного простору;
- цифрова трансформація освіти;
- кібербезпека;
- відкритість державної влади;
- доступність публічної інформації [2].

Саме інформація стає визначальним фактором соціально-економічного розвитку держав. Водночас на законодавчому рівні важливість інформаційної сфери підтверджується визначенням серед основних напрямів державної інформаційної політики створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства, розвитку електронного урядування, інформаційних систем і мереж, а також постійного оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів [12].

Державна інформаційна політика являє собою цілеспрямовану діяльність органів державної влади щодо формування, розвитку, використання та захисту інформаційного простору держави [6].

У сучасній науковій літературі державна інформаційна політика розглядається як система правових, організаційних, економічних, технологічних та комунікаційних заходів, спрямованих на забезпечення права громадян на інформацію, розвиток цифрового середовища, підтримку інформаційної безпеки та захист національних інтересів [4; 8].

Основними складовими державної інформаційної політики є:

- нормативно-правове регулювання;
- інформаційна безпека;
- розвиток цифрової інфраструктури;
- забезпечення доступу до інформації;
- розвиток електронного урядування;
- цифровізація адміністративних послуг;
- підтримка національного інформаційного простору;
- протидія дезінформації;
- розвиток медіаграмотності населення;
- міжнародне співробітництво [5].

Останні роки стали періодом масштабної цифрової модернізації системи публічного управління України. Впровадження електронних державних сервісів, розвиток цифрових документів, автоматизація адміністративних процедур, використання хмарних технологій та мобільних застосунків значно підвищили ефективність взаємодії громадян із державою [14].

Цифровізація державного сектору сприяє:

- підвищенню прозорості влади;
- скороченню бюрократичних процедур;
- зменшенню корупційних ризиків;
- прискоренню надання адміністративних послуг;
- розвитку електронної демократії;
- підвищенню довіри громадян до державних інституцій.

Водночас цифровізація супроводжується новими викликами: кіберзагрозами; масовими витоками інформації; поширенням

дезінформації; використанням штучного інтелекту для створення маніпулятивного контенту; інформаційно-психологічними операціями; інформаційною війною [11].

Однією з ключових функцій державної інформаційної політики виступає забезпечення інформаційної безпеки. Інформаційна безпека охоплює:

- захист державних інформаційних ресурсів;
- безпеку критичної інформаційної інфраструктури;
- кібербезпеку;
- протидію інформаційним операціям;
- боротьбу з дезінформацією;
- забезпечення інформаційного суверенітету;
- захист персональних даних;
- формування стійкості суспільства до інформаційних впливів.

Після початку повномасштабної агресії проти України інформаційна безпека стала одним із пріоритетів державної політики. Інформаційний фронт сьогодні є невід'ємною складовою системи національної безпеки [10].

Незважаючи на позитивні результати цифрової трансформації, існує низка проблем реалізації державної інформаційної політики:

- недостатня координація між органами державної влади;
- фрагментарність нормативно-правового забезпечення;
- низький рівень цифрової грамотності окремих категорій населення;
- нерівномірний розвиток цифрової інфраструктури;
- дефіцит висококваліфікованих фахівців;
- постійне зростання кіберзагроз;
- недостатній рівень розвитку систем стратегічних комунікацій;
- інформаційний вплив іноземних держав;
- складність забезпечення балансу між свободою слова та інформаційною безпекою [9].

Що стосується напрямів вдосконалення державної інформаційної політики, то можемо підсумувати, що сучасні виклики вимагають комплексної модернізації державної інформаційної політики. До перспективних напрямів належать:

1. Необхідність є гармонізації українського інформаційного законодавства з правом Європейського Союзу, оновлення нормативної бази щодо цифрових платформ, штучного інтелекту, персональних даних та цифрових сервісів.

2. Посилення інформаційної безпеки, що означає розвиток системи кіберзахисту, створення сучасних центрів моніторингу

інформаційних загроз та посилення міжвідомчої координації.

3. Пріоритетним залишається подальший розвиток електронного урядування, цифрових адміністративних послуг, відкритих даних та цифрової взаємодії державних органів.

4. Особливу увагу слід приділити формуванню інформаційної стійкості суспільства, розвитку медіаграмотності, цифрової освіти та критичного мислення громадян.

5. Важливим напрямом також є активізація співпраці України з міжнародними організаціями, інституціями Європейського Союзу та НАТО у сфері інформаційної безпеки, кіберзахисту та протидії дезінформації.

Висновки. Формування інформаційного суспільства є закономірним етапом розвитку сучасної цивілізації, у межах якого інформація та цифрові технології виступають основними чинниками соціально-економічного прогресу, демократизації державного управління та забезпечення конкурентоспроможності країни. У цих умовах державна інформаційна політика набуває системоутворюючого значення як інструмент реалізації державної влади, спрямований на забезпечення відкритості управління, розвитку цифрової

економіки, гарантування інформаційних прав громадян та зміцнення національної безпеки.

Для України розвиток інформаційного суспільства нерозривно пов'язаний із процесами цифрової трансформації, європейської інтеграції та протидії сучасним інформаційним загрозам, що особливо загострилися в умовах повномасштабної війни. Вищезазначене зумовлює необхідність удосконалення нормативно-правового забезпечення інформаційної політики, розвитку цифрової інфраструктури, підвищення рівня кіберстійкості, формування ефективної системи стратегічних комунікацій, а також зміцнення інституційної спроможності органів публічної влади.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язати з аналізом механізмів державного управління інформаційною політикою в умовах розвитку штучного інтелекту, платформної економіки, цифрового суверенітету та імплементації європейських стандартів регулювання цифрового простору в національне законодавство. Такий взаємозв'язок сприятиме формуванню сучасної, адаптивної та безпеково-орієнтованої моделі державної інформаційної політики України.

Бібліографічний список

1. Castells M. The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture. Vol. I. 2nd ed. Wiley-Blackwell, 2010. 597 p.
2. Masuda I. The Information Society as Post-Industrial Society. Washington: World Future Society, 1997. 171 p.
3. Toffler A. The Third Wave. New York : William Morrow and Company, 1980. 544 p.
4. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: монографія. Харків : ХУВС, 2000. 368 с.
5. Божкова В.В. Сутність державної інформаційної політики в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*, 2019. Вип. 11. С. 106–110.
6. Бойко А. Особливості реалізації інформаційної політики на місцевому рівні. *Регіональна політика*. 2020. № 4. С. 63–70.
7. Діордіца І. В. Інформаційне суспільство—перша фаза епохи знань. URL: <http://goalint.org/informacijne-suspidstvo-persha-faza-epochi-znan>
8. Інформаційна політика в Україні: конспект лекцій / укладачі В. О. Шведун, Т. О. Луценко. Харків : НУЦЗУ, 2016. 40 с.
9. Махова Ю. А., Луцька А. І. Сутність та головні напрямки державної інформаційної політики України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. Вип. 1. С. 27–33.
10. Мирошниченко А. І. Інформаційна політика в умовах воєнного стану. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2023. С. 41–45. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/4_2023/8.pdf
11. Макеев Д.В. Державна інформаційна політика як інструмент впливу на громадську думку. VI Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми приватного та публічного права», 29 березня 2024 р. м. Харків. С. 687–689. URL: https://zenodo.org/records/11065711/files/%D0%90.%D0%86_95_12.04._20.04.2024.pdf?download=1
12. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
13. Сірий С., Турченко Ю. Інформаційна політика України доби глобалізації: теоретичний аналіз. *Інформаційне суспільство, політичний менеджмент*, 2012. № 4–5. С. 237–245. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/siryi_informatsiina.pdf
14. Сучасна державна інформаційна політика України у сфері масмедіа. URL: https://www.researchgate.net/publication/366681895_Sucasna_derzavna_informacijna_politika_Ukraini_u_sferi_masmedia

References

1. Castells M. (2010). The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture. Vol. I. 2nd ed. Wiley-Blackwell, 597 p.
2. Masuda I. (1997). The Information Society as Post-Industrial Society. Washington: World Future Society, 171 p.
3. Toffler A. (1980). The Third Wave. New York : William Morrow and Company, 544 p.
4. Aristova, I. V. (2000). Derzhavna informatsiina polityka: orhanizatsiino-pravovi aspekty: monohrafiia [State information policy: organizational and legal aspects: monograph]. Kharkiv: KhUVS, 368 s.
5. Bozhkova, V. V. (2019). Sutnist derzhavnoi informatsiinoi polityky v umovakh rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini [The essence of the state information policy in the conditions of the development of the information society in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, is. 11. pp. 106–110.
6. Boiko, A. (2020). Osoblyvosti realizatsii informatsiinoi polityky na mistsevomu rivni [Peculiarities of information policy implementation at the local level]. *Rehionalna polityka*. no. 4. pp. 63–70.
7. Diorditsa, I. V. Informatsiine suspilstvo – persha faza epokhy znan [Information society – the first phase of the era of knowledge]. Available at: <http://goalint.org/informacijne-suspilstvo-persha-faza-epoxy-znan>
8. Shvedun V. O., Lutsenko T. O. (2016) Informatsiyna polityka v Ukrayini: konspekt lektsiy [Information policy in Ukraine: summary of lectures]. Kharkiv : NUTSZU, 40 s.
9. Makhova, Yu. A., Lutska, A. I. (2019). Sutnist ta holovni napriamky derzhavnoi informatsiinoi polityky Ukrainy [The essence and main directions of the state information policy of Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. is. 1. pp. 27–33.
10. Myroshnychenko, A. I. (2023). Informatsiina polityka v umovakh voiennoho stanu [Information policy under martial law]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*. pp. 41–45. Available at: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/4_2023/8.pdf
11. Makieiev D.V. (2024) Derzhavna informatsiyna polityka yak instrument vplyvu na hromads'ku dumku [State information policy as a tool for influencing public opinion]. VI Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya “Aktual’ni problemy pryvatnoho ta publichnoho prava” March 29, 2024). Kharkiv, pp. 687–689. Available at: https://zenodo.org/records/11065711/files/%D0%90.%D0%86.95_12.04.20.04.2024.pdf?download=1
12. Pro informatsiiu: Zakon Ukrainy vid 2 zhovt. 1992 r. No. 2657-XII [About information: Law of Ukraine dated October 2 1992 No. 2657-XII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
13. Siryi, S., Turchenko, Yu. (2012). Informatsiina polityka Ukrainy doby hlobalizatsii: teoretychnyi analiz [Information policy of Ukraine in the age of globalization: theoretical analysis]. *Informatsiine suspilstvo, politychnyi menedzhment*, no. 4–5. pp. 237–245. Available at: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/siryi_informatsiina.pdf
14. Suchasna derzhavna informatsiina polityka Ukrainy u sferi masmedia [Modern state information policy of Ukraine in the field of mass media]. Available at: https://www.researchgate.net/publication/366681895_Sucasna_derzhavna_informacijna_politika_Ukraini_u_sferi_masmedia

Alona Forostovets

PhD, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of International Relations and Political Consulting,
Institute of Law and Public Relations
HEI “Open International University of Human development “Ukraine”
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2741-1953>

Dmytro Makieiev

Postgraduate Student,
Institute of Law and Public Relations
HEI “Open International University of Human development “Ukraine”
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1622-2670>

INFORMATION SOCIETY AND STATE INFORMATION POLICY: CURRENT CHALLENGES AND DEVELOPMENT DIRECTIONS

The article provides a comprehensive study of the theoretical foundations of the information society and determines the role of state information policy in the context of digital transformation, globalization, and contemporary security challenges. The essence of the information society is revealed as a specific stage of social development in which information, knowledge, and digital technologies acquire the status of strategic resources and key determinants of the state's socio-economic development. The main characteristics of the information society are summarized, including the dominance of information and knowledge, digitalization of the economy, development of information and communication technologies, e-government and e-democracy,

integration of state information resources, expansion of artificial intelligence technologies, and globalization of the information space. The essence of state information policy is examined, and its main components are identified, including legal regulation of the information sphere, development of digital infrastructure, ensuring access to information, digitalization of public services, support for the national information space, countering disinformation, and ensuring information and cybersecurity. Particular attention is paid to the current features of implementing Ukraine's state information policy under martial law and full-scale armed aggression, accompanied by increasing cyber threats, information and psychological operations, and destructive information influences. The main problems in implementing state information policy are identified, and priority areas for its improvement are substantiated. The necessity of harmonizing national legislation with European Union law, strengthening cyber resilience, developing strategic communications, e-government, and enhancing digital and media literacy is emphasized. It is concluded that the formation of a modern, adaptive, and security-oriented model of state information policy is a necessary prerequisite for the further development of the information society, protection of the national information space, and ensuring Ukraine's national security.

Keywords: state information policy, information, disinformation, information society, state policy, public administration, information security, cybersecurity, information space.

Дата надходження статті: 03.07.2026

Дата прийняття статті до публікації: 01.08.2026

Дата публікації статті: 02.09.2026